

РЕЦЕНЗИЯ

За трудовете на гл.асистент д-р Жана Тодорова Попова, единствен участник в конкурса за доцент по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки /журналистика – художествени жанрове в телевизията/, обявен от ФЖМК, СУ, ДВ, бр. 64/16.08.2016 г.

Рецензент: проф. дфн Елена Михайловска, пенсиониран преподавател, ФФ на СУ

1. За професионалния и творчески път на кандидатката

Жана Попова е завършила българска филология в СУ през 1998г с втора специалност – радиожурналистика във ФЖМК. Работила е като репортер и водещ в Университетското радио „Алма Матер”, а след това – като журналист и редактор в БНТ. През периода 2003-2006г е докторант към ФЖМК; дисертацията си на тема ”Диалогови модели: посредници между събития и медийни образи” тя защитава през 2010г.

От 2007г и до днес Жана Попова работи като асистент /и гл. асистент/ по телевизионна журналистика във ФЖМК, където има интензивна преподавателска дейност в различни бакалаварски и магъстърски програми, както в летни учебни стажове за студентите. Прави впечатление също много активното ѝ участие, включително след защита на дисертацията ѝ, в поредица от научно-изследователски проекти по теми и проблеми с отношение пак към масовите комуникации и най-вече – към телевизията; с работата си по много от тези проекти, тя допълва и често обогатява първоначалните си интереси и така ни се разкрива днес като изследовател с по-многообразен опит и перспективи.

2. Общо описание на представените за конкурса трудове

Бих отбелязала най-напред прецизния начин, по който е съставена и представена необходимата документация по конкурса. На фона на значителния по обем и разнообразие списък с публикации на Жана Попова, достатъчно стриктно са разграничени онези, с които тя участва сега в настоящия конкурс: това са книгата ѝ „Жанрове и форми на забавлението в телевизията” (268 стр, 2015г) и 16 броя научни статии, две от които на английски език; всички тези статии, печатани и в престижни научни сборници са от периода след защитата на дисертационния труд; посочени са още три статии, публикувани преди защитата, но не включвани при процедурата по нея.

Можем условно да отграничим няколко тематични направления и изследователски посоки, с които са свързани усилията на кандидатката. /В случая, макар с известни нюанси, следвам собствената ѝ самооценка като към откритите от самата кандидатка три посоки, добавям още една и то съществена, според мен./

На първо място сред заниманията на Попова са проблемите на телевизията – като масово средство със своя специфика и съвременни /технически и технологични/ динамики; но и като територия за творчество /журналистическо и художествено/ със свои жанрове и характерни форми и формати, чиято конкретна еволюция тя внимателно наблюдава, анализира, осмисля, контекстуализира; тази еволюция се разкрива от изследователката, както в нейните връзки и обусловеност от технически, технологични и социално-регулационни изменения във времето, така и с оглед на

самите, също променящи се непрекъснато потребности и предпочитания на зрители и публика.

На второ място авторката се занимава с разнообразните зависимости между медиите и техни възможни различни аудитории; свързана с това е третата, пак условно разграничена посока в изследователските ѝ интереси – а именно - отношенията медии – общество, но вече в техните по-общи и пак променящи се с десетилетията, социални и теоретични измерения.

Възможно е, както казах, да се направи и едно четвърто тематично разграничение и уточнение, произтичащо отново от направените до сега: става дума за авторски наблюдения и анализи, съсредоточени върху медийните съдържания и върху процесите в по-цялостната медийна култура у нас, при които се разкриват най-вече създаването, утвърждаването, но и трансформациите в определени *социални представи и нагласи* у нас с отношение към обществото като цяло; в този смисъл поредица от моментните снимки на българските медии от последните две десетилетия, които предлага Жана Попова по естествен начин се превръщат и в снимки на самото българско общество, без обаче авторката да претендира за това.

3. Основни постижения и приноси на кандидатката

Считам за авторска сполука интереса, да не кажа често увлечението, с което се следват и четат повечето анализи, наблюдения и оценки на Жана Попова. Всички те тръгват най-напред от внимателното авторско вглеждане и познание на конкретните емпирични факти в тяхната пъстрота, динамика, търсене и откриване на нови форми, чрез каквито непрекъснато се осъществява телевизионният /и въобще медийният/ поток.

Заедно с това предложените авторски анализи се основават на премислен *комплексен подход* към разглежданите факти и явления, при които се държи сметка и се отчитат всички по-многообразни фактори - от технически, творчески, организационно-законодателен, медийно-регулационен, зрителски и т.н., характер, с които остават свързани същите факти, както въобще телевизионните /и медийни/ послания и въздействия в обществото.

В този смисъл като най-важно авторско постижение бих определила преди всичко постигнатата като цяло богата и многообразна - емпирична, но и теоретично-концептуална - картина на *жанровете и формите на забавлението в телевизията*, както впрочем гласи заглавието на едноименната, спомената вече книга на кандидатката /публикация № 1 от списъка/.

Обобщавайки значителна част от съответните практики на Българската обществена телевизия през последните петнадесетина години, тази картина напомня още за социалните и политически контексти, в които въпросният телевизионен /и медиен/ опит се е осъществявал; така в много отношения тя се превръща и в своеобразна *телевизионна история*, макар съсредоточена основно върху *забавлението* в /и чрез/ тази медия през определен период у нас.

Няма да изброявам всички интересни идеи – било в теоретичен план, било с оглед на търсените социални значения или възприятия на конкретните жанрове, форми, формати и т.н., които предлага авторката. Сред тях обаче като приноси бих открила виждането и обосновките ѝ за телевизионните жанрове като *изменящи се конструкции*; в проследената от нея *еволуция на конструкции*, както се изразява самата Попова, приносен характер имат нейни разсъждения и заключения за връзките *жанр - телевизионен формат*; и по-точно – показано ни е как именно този втори и актуален

днес термин, не само наследява някои по-ранни интереси и занимания с жанра, но и значително променя съответните творчески, зрителски, изследователски акценти; ако *жанрът* предполага винаги някакви естетически и художествени ориентири, то не случайно *форматът* /налагащ се с реалитата, телевизионните игри, телевизионните класации и т.н./ означава надмощие - в творчески, но и в интерпретационен план, на социологическите аргументи, т.е. на свързаните с по-масови аудитории или с техните характерни групи от зрители.

Вниманието върху *формата* в телевизията, което показват, наред с книгата, някои други най-последни публикации на Попова - например статията от 2016г, назована неутрално „Значения и употреби на "формат" в телевизията”/№ 17 от списъка/, е неизменно повод за авторката ѝ да обогатява и изостря погледа ни /като читатели, зрители, изследователи/ към по-сложно преплетените социални и медийни процеси и явления и към техни трансхормации, които често изпреварват или просто унищожават наложили се до скоро концептуални и теоретични схеми.

Важни шрихи и приносни детайли към предложената от Жана Попова цялостна медийна и най-вече - телевизионна картина на *забавления*, се добавят още от нейни находчиви интерпретации в статии – като например за футболните запаянковци – особена зрителска група /публикация № 8/; за особеностите на все по-разпространяваните днес кулинарни предавания и характера на звездите, но и на *социалните представи и нагласи*, които те създават /публикация № 10/; приноси са редица заключения за разновидностите, но и за манипулациите, свързани с така наречения *телевизионен народ* и неговото присъствие на екрана /или в студиото/, т.е. всички онези, които в качеството си на съседни, свидетели, случайни граждани, очевидци и пр., се появяват и също въздействат върху на наши представи и оценки за реалността /публикация №12, № 14/ и т.н.

И най-после, но не на последно място по значение, бих отбелязала своето уважение към начина, по който медийно-експертният анализ на Попова засяга, но и утвърждава някои принципни граждански позиции на изследователката. Само един ярък за мен пример - почерпен е от статията „Игралните сереали: между парите и властта” /публикация № 5/. След внимателно оглеждане на няколко съответни казуса, Жана Попова някак небрежно прави и такъв извод: дали пък в отделни неразумно скъпи и твърде шумно рекламирани напоследък български сереали, не се изрича всъщност това, за което иначе – в документални филми, в публицистика, в разследваща журналистика и т.н., телевизията /и съответните нейни дейци/ не желаят или не могат днес да говорят?

Наистина колко много с подобен косвен и като че случаен въпрос по повод на скъпи български сереали ни се казва /и подсказва/ от авторката! Добра покана е този въпрос за по-нататъшно разсъждение – от нея самата, но и от други...

4. Преподавателско-учебна дейност

Не познавам отблизо преподавателската дейност на Жана Попова и предполагам, че за нея ще говорят по-подобробно и компетентно колегите ѝ в журито от катедрата и ФЖ. Споменах обаче значителния брой курсове и то с доста разнообразна проблематика, които са представени в биографичната справка и които свидетелстват за натрупан вече сериозен преподавателски и учебен опит.

Прави също така впечатление много интензивната работа на кандидатката като ръководител на дипломни студентски работи, което разкрива добрата връзка между нея като преподавател и студентите от Факултета.

5. Някои други творчески занимания с отношение към посочени постижения на кандидатката

Не мога да пренебрегна едно, на пръв поглед като че по-странично занимание на Жана Попова /то заема само ред от обемната ѝ биографичната справка/, но което за мен има отношение към по-цялостния ѝ творчески и изследователски облик. Става дума за постоянната ѝ през последните няколко години седмична колонка за телевизия във в-к „Култура”. Няма да крия, че съм прираствана читателка и почитателка на тези нейни редовни седмични коментари, с които по следите на текущия телевизионен поток, се осветляват и коментират проблеми на телевизията, но още и такива, които от нейното *огледало* – се разкриват като важни за обществото ни като цяло.

Поддържането на подобна седмична рубрика на равнище предполага наистина сериозна дисциплина от страна на нейния автор /авторка/; в случая обаче е от значение и как от натрупваните и по този начин емпирични наблюдения на Попова се раждат някои по-разгърнати след това нейни изследователски тези и аргументи; но и обратното - как същите тези и аргументи, на свой ред се превръщат в предпоставка и позиции за по-нататъшни критически коментари и оценки на конкретни телевизионни факти.

6. Отделни авторски пропуски или недостатъци

Уважавайки научния законодател, аз ще изпълня това негово изискване, макар някои от пропуските, които ще отбележа, да нямат за мен принципен характер. Става дума най-напред начина, по който Жана Попова доста неумело и на места твърде обстоятелствено или многословно определя в самооценката си отделни свои приноси. Не казвам, че самооценката ѝ е невярна или неточна – казвам само, че на места тя изглежда по-скоро като анотация на трудове или на отделни техни части; давам си напълно сметка обаче, че това е в сред най-честите и обичайни авторски недостатъци, при подобен тип процедури, които кандидатката също не е успяла да преодолее; впрочем кой от нас винаги или напълно се е спрявял с този проблем?

Бих изразила известна неудовлетвореност и от проследените в първата част на книгата исторически аналогии по повод занимания с жанровете в литературната теория или в тази на други изкуства, преди това да започне да се прави в телевизията; отново нямам предвид, че анализиранияте от Жана Попова примери са неточни или неверни, а само, че не винаги става ясно защо авторката предпочита едни теоретици за сметка на други, т.е. защо и с какво тези избраните или цитирани от нея примери и позовавания не са произволни, а ѝ помагат да изгради и защити собствената си теза.

7. Лични впечатления от кандидатката

Запознах се с Жана Попова преди шест-седем години на една конференция в страната и помня много интересните разговори, които водихме тогава. При всички нечести срещи с нея по-късно, съм потвърждавала първоначалното си впечатление за талантлив и оригинално мислещ изследовател, с когото е обогатяващо да общуваш, но и чиито текстове си заслужава да четеш.

Затова и по повод, който днес ни събира, бих могла само да добавя искрените си пожелания към кандидатката за по-нататъшни успешни реализации, в които аз въобще не се съмнявам.

8. Заключение

Всички изложени по-нагоре аргументи ми дават достатъчно основания да препоръчам на уважаемото жури да гласува единодушно с *Да* за академичната длъжност доцент /журналистика – художествени жанрове в телевизията/, която д-р Жана Попова напълно заслужава.

София, 5 декември 2016

Рецензент:
проф.дфн Елена Михайловска